

Talousarvio 2026 ja taloussuunnitelma 2026–2029

Hallitus 21.11.2025 § 117

Valmistelija va. talousjohtaja Otto Grönroos, toimitusjohtaja Elina Felin

Yhtymäkokouksen on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointiyhtymälle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointiyhtymän talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä yhtymäkokouksen on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Hyvinvointiyhtymän taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointiyhtymän toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava strategiaa.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Perussopimuksen mukaan hyvinvointiyhtymä rahoittaa toimintansa palveluiden myynnillä ja palveluista laskutetaan toteutuneen käytön mukaan. Hyvinvointiyhtymän hinnoittelu perustuu kustannusvastaavuuteen sekä investointien kattamiskykyyn ja palvelutoiminnan turvaamiseen kaikissa oloissa.

Viranomaistehtävistä ja muista varsinaiseen toimintaan kuulumattomista tehtävistä sovitaan erikseen.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Talousarvio laaditaan ISLAB tasolla.

Talousarvion yhteenveto

Hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne on edelleen vaikea. Tämä heijastuu suoraan ISLABin toimintaan. Hyvinvointialueiden toiminnan tehostamis- ja säästötoimenpiteiden myötä laboratoriotutkimusten määrä on vähentynyt edelleen. ISLABiin kohdistuu merkittävä vaatimus toiminnan ja kustannusten sovittamisesta laskeneeseen kysyntään. Tämän myötä myös laskutus omistajilta on laskenut jo kahden vuoden ajan.

Toimintavolyymin laskun sopeuttamisen lisäksi omistajat ovat edellyttäneet sopeutustoimia, joilla hintakorotukset saadaan painettua alle yleisen kustannuskehityksen ja hyvinvointialueindeksin. Tämä on erityisen haastavaa laskevan kysynnän tilanteessa, joka nostaa yksikkökustannuksia. Samalla taustalla on ISLABin perussopimuksen kirjauksissa (§ 19) määrätty hyvinvointiyhtymän hinnoittelun kustannusvastaavuusvaade sekä vaade investointien kattamiskykyyn ja palvelutoiminnan turvaamisesta kaikissa oloissa.

Hyvinvointiyhtymän hallitus linjasi taloussuunnitteluohjeessaan 31.10.2025 (§ 100), että talousarvio on laadittava siten, että toimintatuotot riittävät toimintakuluihin, rahoituseriin ja poistoihin, huomioiden myös vapaaehtoisten varausten muutokset.

Talousarvioon tulee sisällyttää kaikki ne sopeuttamistoimenpiteet, joiden avulla pyritään vuoden 2025 talousarviossa hyväksytyn tuottavuusohjelman mukaiseen ylijäämäiseen tulokseen (547 000 eur ylijäämä). Tuottavuusohjelman pitkän tähtäimen tavoitteena on, että vuonna 2028 vuosikate riittää poistoihin.

Talousarvion toimintatuotot ovat 71,17 miljoonaa euroa, josta myyntituotot ovat 70,77 M€ (huomioitu syyskuun 2025 ennuste, tuotantomäärän ennuste ja yllä mainitut muutokset hinnoitteluun).

Tuotantomäärän odotetaan pysyvän vuoden 2025 tasolla. Vuonna 2025 tuotannon ennustetaan laskevan 5 %.

Merkittävien sopeutustoimien avulla hintakorotus omistajille on saatu painettua alle yleisen kustannuskehityksen ja hyvinvointialueindeksin. ISLABin omien palvelujen hintamuutosten yhteisvaikutus omistajille on talousarviossa arvioitu olevan 2,3 %. Tämä sisältää sekä oman tuotannon analytiikan, että tutkimuksen ja opetuksen laskutuksen. Oman tuotannon analytiikan hintamuutosten yhteisvaikutus on 1,1 %.

Talousarvion yhteydessä vahvistetaan hinnoitteluperiaatteet, jotka on avattu talousarviokirjassa. Talousarviovuonna toteutetaan merkittävän hinnastouudistuksen ensimmäinen osa omistajakokouksessa 21.5.2025 sovitun mukaisesti. Hinnastouudistuksen tavoitteena on parantaa hinnoittelun kustannusvastaavuutta. Hintamuutokset kohdennetaan kustannuslaskentatiedon perusteella. Keskuslaboratorioiden ulkopuolella tehtävälle kiireelliselle paikallisanalytiikalle otetaan käyttöön kustannusvastaava hinnoittelu. Samalla keskuslaboratoriossa kustannustehokkaasti automaatiolla tuotettavien kemian analyysien hinnoittelua pysytään kustannuslaskentatiedon pohjalta alentamaan merkittävästi. Analytiikan hinta on jatkossakin jokaisella hyvinvointialueella sama ja näytteenoton hinta määritellään edelleen kustannusvastaavasti jokaiselle hyvinvointialueelle erikseen. Alihankintatutkimusten ja verituotteiden hinnat määräytyvät jatkossakin ISLABin ostohinnan mukaan lisättynä käsittelymaksulla. Tutkimuksen ja opetuksen rahoitus eriytetään analytiikan hinnoittelusta ja laskutetaan vuosittain omistajilta asukaslukujen mukaisessa suhteessa erillislaskutuksena.

Talousarvion toimintakulut ovat 70,40 miljoonaa euroa. Toimintakulujen kasvu on erittäin maltillinen (1,6 %) verrattuna vuoden 2025 muutettuun talousarvioon. Toimintakulut ovat 1 % alemmat kuin vuoden 2025 alkuperäinen talousarvio.

Kustannuksia on sopeutettu niin lähelle omistajien asettamia taloustavoitteita, kuin vastuullisesti ja palvelutuotantoa vaarantamatta on mahdollista. Talousarvion sisältämällä sopeutusohjelmalla tavoitellaan toimintakulujen sopeuttamista noin 1,5 miljoonalla eurolla, mikä on noin 2,2 % kuluvan vuoden ennustetuista toimintatuotoista. Tavoite on erittäin suuri ottaen huomioon jo toteutetut aiemmat sopeuttamistoimet, joiden myötä hyvinvointiyhtymän toimintakulut eivät ole kasvaneet kahteen vuoteen.

Sopeutusohjelmassa on huomioitu strategiset valinnat seuraavasti:

- Asiakkaille tärkeät näytteenottopalvelut säilyvät jatkossakin lähellä.
- Lääketieteellisestä näkökulmasta kiireelliset tulokset saadaan nopeasti läheltä laboratoriosta tai vieritestin.
- Muu analytiikka tuotetaan kustannustehokkaasti keskuslaboratoriossa automaatiota ja volyymietua hyödyntäen
- Logistiikan avulla varmistetaan vastausnopeus

Talousarviokirjassa kuvattu sopeuttamisohjelma sisältää mikrobiologian ja hematologian analytiikan nykyistä laajemman keskittämisen Kuopioon, kiireettömän analytiikan keskittämistä keskuslaboratorioihin koko ISLABin alueella, toimitilamuutoksia, ns. Kevyt näytteenoton -toimintamallin useissa osa-aikaisissa näytteenottopisteissä, henkilöstömuutoksia, näytteenottopisteiden aukiolopäivien ja -aikojen tarkastelua palvelutarpeiden mukaisesti, sekä yksittäisiä säästötoimia läpi organisaation.

Palveluihin vaikuttavat sopeuttamistoimet on käsitelty hyvinvointialueiden kanssa alueellisissa neuvotteluryhmissä. Analytiikan keskittäminen ei näy potilasasiakkaille, eikä sillä arvioida olevan merkittävää negatiivista vaikutusta potilaan hoitoon. Kiireellistä analytiikkaa paikallisiin tarpeisiin tehdään edelleen

keskuslaboratorioiden lisäksi myös Iisalmen, Pieksämäen ja Varkauden lähilaboratorioissa. Savonlinnan sairaalalaboratoriossa tehdään sairaalan tarpeen mukaista paikallista, pääsääntöisesti kiireellistä analytiikkaa. Muissa toimipaikoissa on hoitoyksikön käytössä vieritestilaitteet kiireellisiä tarpeita varten ja vierianalytiikkaa on sovittu lisättäväksi tarpeen mukaisesti.

Sopeutusohjelman muutokset vähentävät henkilöstötarvetta edelleen. Ohjelmassa on huomioitu hallinto- ja asiantuntijahenkilöstön tulosalueen yhteistoimintaneuvotteluihin liittyvät säästöt henkilöstökustannuksissa. Hallitus käsittelee neuvottelutuloksen ennen talousarvioehdotuksen käsittelyä. Muut talousarvion sisältämät henkilöstövähennykset on määrä toteuttaa luonnollista poistumaa hyödyntämällä, sisäisesti korvaavia rekrytointeja tehden sekä määräaikaista palvelussuhteita edelleen vähentämällä ja tehtäviä uudelleen järjestämällä.

Toiminnalliset tavoitteet

Strategiset tavoitteet ovat:

- Arvoa asiakkaille
- Hyvinvoivat ja osaavat ammattilaiset
- Terveystalouden kilpailukykyinen ja kustannustehokas kumppani

ISLAB hyvinvointiyhtymän keskeisimmät strategiset kehittämiskohteet talousarviovuonna ovat:

- Teknologian hyödyntäminen kattavasti johtamisessa, toiminnassa ja terveydenhuollon tukena
- Tuotannon järjestäminen palvelutarvelähtöisesti
- Hinnoittelun läpinäkyvyys ja kustannusvastaavuus
- Työhyvinvoinnin ja toiminnan kehittäminen työyhteisöissä yhdessä henkilöstön kanssa
- Johtamisen rakenteiden ja käytänteiden uudistaminen

Talousarviokirjassa on kuvattu tarkemmin näitä ja muita toimenpiteitä, kuten näytteenoton jatkuvaa sujuvoittamista asiakaslähtöisesti.

Talousarvion sisältämät riskit

Talousarvio sisältää merkittäviä riskejä, ja on huomioitava, että mikäli jokin seuraavista riskeistä toteutuu vuonna 2026, on todennäköistä, ettei talousarvio toteudu nyt esitetyn mukaisena:

- kysynnän lasku jatkuu vielä vuodelle 2026 ennustetusta tasosta,
- analytiikan kysyntäprofiili muuttuu hinnanmuutosten seurauksena,
- rakenteelliset uudistukset viivästyvät tai eivät etene.

Riskinhallinta edellyttää tarkkaa seurantaan talousarviovuonna, tiivistä yhteydenpitoa omistajien kanssa ja valmiutta tarvittaessa hintojen tarkistuksiin (ylös- tai alas-päin) kesken vuoden.

Erityisen suurena toiminnallisena ja taloudellisena riskinä näyttäytyy tällä hetkellä valmisteilla oleva hankintalain uudistus. Toteutuessaan uudistus aiheuttaisi merkittävää kustannuspainetta jo vuodelle 2026 tukipalvelutoimintojen uudelleen järjestelyn ja niihin liittyvän selvitystyön myötä.

Talousarvion käsittely

Vuoden 2026 talousarvion valmistelua on käsitelty eri toimielimissä ja kokouksissa seuraavasti:

- omistajakokous 11.9.2025 ja 24.10.2025
- yt-toimikunta 30.9.2025 (tulossa 18.11.2025)
- hallitus 26.9.2025, 31.10.2025 (tulossa 22.11.2025)
- yhtymäkokous 4.9.2025 (tulossa 4.12.2025)

Päätösehdotus

Hallitus esittää yhtymäkokoukselle, että se hyväksyy liitteenä olevan talousarvion vuodelle 2026 ja taloussuunnitelman vuosille 2026–2029.

Hallitus valtuuttaa viranhaltijajohdon tekemään liitteeseen tarvittaessa teknisluontoisia korjauksia, mikäli niitä ilmenee ennen yhtymäkokouksen käsittelyä.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Tarkastuslautakunta 10.12.2025 § 40
137/02.02.00/2025

Yhtymäkokous käsittelee talousarvion vuodelle 2026 ja taloussuunnitelman vuosille 2026–2029 kokouksessaan 4.12.2025.

Puheenjohtajan päätösehdotus

Tarkastuslautakunta merkitsee talousarvion vuodelle 2026 ja taloussuunnitelman vuosille 2026–2029 tiedoksi.

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.